

بسم الله الرحمن الرحيم

(Hizb-ut Tahrir Emiri Celil Âlim Ata İbn Halil Ebu Raşta Tarafından Facebook Sayfası Takipçilerinin “Fıkhi” Sorularına Verilen **Cevaplar** Silsilesi)

Soru-Cevap

Mukallitlerin Durumları ve Onların Tercihleri

Usame Semman’a

Soru:

Esselamu Aleykum ve Rahmetullahi ve Berekâtuhu.

Allah sizi mübarek kılsın ve sizi en güzel şekilde mükâfatlandırsın Şeyhimiz; Allah'tan sizi yardımıyla desteklemesini, Hilafet Devleti'nin kuruluşunu hızlandırmasını ve size sevap ve sebat yazmasını diliyoruz.

Bir sorum var; mümkünse cevaplamanızı rica ediyorum:

İslami Şahsiyet kitabının birinci bölümünde geçen “Delilin Kuvveti” konusunda şöyle geçmektedir:

(Tercihlerle ilgili konuların özeti budur. Bu şekilde insan, daha kuvvetli şer’î delili öğrenebilir ki şer’î hükmü buna göre tercih edebilsin. Bu da iki hâlde mümkün olur: 1- Zannın talebinde bütün gücünü harcayamaması nedeniyle istinbata gücü olmadığı için karşılaştığı iki delilin muhakemesinde tâbi olanın hâlidir. 2- İki delil birbiri ile çatıştığı zaman müçtehidin hâlidir. Her iki hâlde de iki delille karşılaştığı zaman ikisinden birini tercih etmesi gerekir. İkisinden birini tercih ettiği zaman ise delili daha kuvvetli olan hükmü alması ve onunla amel etmesi, delilini zayıf gördüğü hükmü de terk etmesi gerekir.)

(Tek bir meselede birden fazla müçtehid taklit etmek) başlıklı soru-cevapta ise şöyle geçmektedir:

(Bütün bunlar kişi mukallit olduğu sürece böyledir; ancak delilleri muhakeme etme ve aralarında tercih yapma imkânına sahip olursa taklit ettiği müçtehid bırakıp daha güçlü delile tabi olmalıdır.)

Peki meselenin sınırları, delile tabi olan mukallide karşın ammi mukallit için farklı mıdır? Eğer meselenin sınırları aynıysa, şer’î tercihlere göre deliller arasında tercih yapma imkânına sahip olan tabi mukallidin, örneğin namaz meselesi gibi tek bir meselenin cüzlerinde deliller ve müçtehitlerin görüşleri arasında tercih yapması caiz midir? Yoksa tercih, tek bir meselenin cüzlerinde değil de, bağımsız meseleler arasında mı olmalıdır?

Allah sizi hayırla mükâfatlandırsın ve sizi mübarek kılsın; Allah'tan sizi muvaffak kılmasını ve doğruya yöneltmesini, sizi yardımıyla desteklemesini ve bunu hasenat mizanınıza koymasını dileriz; Vesselamu Aleykum ve Rahmetullahi ve Berekâtuhu.

Cevap:

Ve Aleykumselam ve Rahmetullahi ve Berekâtuh.

Ey kardeşim Müslümanlar şer'î hükmü bilmede iki gruba ayrılırlar; birincisi mukallit, ikincisi müçtehit olup bir üçüncüsü yoktur. Çünkü vakıya göre kişi, ya kendi içtihadı ile ulaştığı şeyi (şer'î hükmü) alır ya da başkasının içtihadıyla ulaştığı şeyi alır. Dolayısıyla mesele, bu iki halin dışına çıkamaz. Buna göre durumu ne olursa olsun müçtehit olmayan kimse mukallittir. Dolayısıyla taklitteki mesele; hükmün bir başkasından alınmasıdır:

1- İctihat ehliyetine sahip olan bir müçtehide gelince; yeterli derecede Arapça bilgisinin, Kur'an ve sünnetin bölümleriyle ilgili yeterli bilgisinin, karşılaştırma, cem ve tercih gibi delilleri muhakeme keyfiyetiyle ilgili yeterli bilgisinin, sonra hükümleri istinbat etme gücünün olması gerekir.

*** Müçtehit, bir meselede içtihat ettiğinde onun hakkındaki şer'î hüküm, kendi içtihadına tabi olmasıdır; delilin kuvvetli olması gibi bir tercih sebebi olmadıkça bu görüşten başka bir görüşe geçemez.**

2- Müçtehit olmayana gelince; bu iki kısımdır. Tâbi ve âmmi (mukallit). Bu ikisinden birinin başka bir mezhebe geçmesinin birtakım şartları vardır ve tüm durumlardaki bu geçiş daha hafif olmasından dolayı arzu ve hevese göre değil, bilakis tâbi ve âmmi'nin şer'î bir tercih durumu ile olmalıdır:

A- Tâbiye gelince; o, teşride bazı muteber ilimlere sahip olan kişidir... Arapça dilini yeterli düzeyde bilmesi... Tercüme ile bile olsa hadislerdeki mütevatir, sahih, hasen ve zayıf olanın medlulunu bilmeli ve hadis kitaplarından sahih (hadis) ilmine sahip olmalıdır.

*** Yani tâbi-müttebi, tercih durumu yoluyla bir görüşten başka bir görüşe geçebilir. Zira tâbinin, delilini bildiği hükme tâbi olması ve delilini bilmediğini terk etmesi gerekir.**

B- Âmmiye gelince; o, tâbi gibi teşride bazı muteber ilimlere sahip olmayan kişidir... Dolayısıyla o, mezhepteki şeyhin kendisine söylediği şekilde Allah Subhanahu'ya ibadet eder. Böyle birisi, tercih durumu dışında herhangi bir meselede kendi mezhebinden başka bir mezhebe geçemez. Âmmi nezdinde tercih durumu, anlayış, takva ve güzel muamele açısından taklit etmiş olduğu kimseye olan güvenidir. Dolayısıyla o, caminin şeyhini veya babasını ya da camide insanlara Kur'an okumayı öğreten birini taklit eder... Bu durumda o, bu mezhepten bir başkasına geçemez. Ancak dediğimiz gibi tercih durumu bundan başkadır; yani o, onlardan daha iyi bilen bir adam tanıyor ve onun takvasına ve adaletine onlardan daha çok güveniyor.

*** Yani âmmi biri, tercih durumu yoluyla bir görüşten diğerine geçebilir. Bu tercih durumu ise, âmmi kişi takvasına ve adaletine güvendiği, ilminden ve anlayışından emin olduğu bir adamı tanıyıp onu geçeceği mezhebe yönlendirdiğinde, şayet emin olursa ona geçmesi caiz olur...**

Özetle müçtehit, en güçlü delili bilme ve delilin gücüne göre tafsili delillerinden şer'î hükümleri istinbat etme gücüne sahiptir... **Onun için tercih edilen, delilin kuvvetli olmasıdır.**

Tâbi ise hükmü, taklit ettiği müçtehidin deliline dayanarak alır... Ancak o, içtihat yapamaz ve delilin diğerinden daha güçlü olduğunu bilemez... **Dolayısıyla onun için tercih edilen, müçtehidinin delilini bilmektir...** Eğer bir müçtehid, müçtehidin delillerini tam olarak bilmeden taklit ediyorsa, sonra da delilleri diğer bir müçtehitten öğrenirse, diğer müçtehid takip eder.

Âmmiye gelince; o, delili bilme gücüne sahip değildir; bilakis kendisine ve ilmine güvendiği şeyhi ya da namaz kıldığı camide insanlara imamlık yapanı ve benzerlerini taklit eder... **Dolayısıyla onun için tercih edilen, şeyhine veya cami imamına güvenmektir.**

Soruda: (Şer'î tercihlere göre deliller arasında tercih yapma imkânına sahip olan tabi mukallidin, deliller arasında tercih yapması caiz midir?) şeklinde belirtmiş olduğun şey dakik değildir; dolayısıyla tâbi-müttebi, kendisinden hüküm çıkarmak için deliller arasında tercih yapma gücüne sahip değildir; tâbi hakkında geçen şey, sahih, hasen ve zayıf olması bakımından delili bilmektir... Ancak bu, deliller arasında tercih yapmak ve istinbatta bulunmak için yeterli değildir; aksine fıkıh usulü ilimlerinden dile hakim olmak, hâs ve âm, mutlak ve mukayyet ve benzerleri gibi içtihadın şartlarından olan başka meseleleri de bilmek gerekir... Tâbinin tanımında şöyle geçmiştir:

1- Şahsiyet 1 de Mukallitlerin Durumları ve Tercihlerinde şöyle geçmiştir:

(Zira delili muhakeme edebilmek ve hüküm çıkarabilmek için; hakkında araştırma yapılan konu ile ilgili delillerin birbiri ile çelişip çelişmediğini, çelişme var ise bu çelişkiyi giderebilmeyi ve de delilleri derin derin inceleyebilmeyi gerektirir. Buna ancak müçtehit kadir olabilir.

Bu nedenle mukallit müçtehitten farklıdır. İnsanlar şer'î hüküm açısından ya mukallittir ya da müçtehit. Bir üçüncüsü yoktur... Dolayısıyla hem âmmi hem de tâbi, mukallit kavramının kapsamına girer. **Ancak müttebi/tâbi, taklit ettiği müçtehidin delilini bilmesi şartı ile taklit eder. Âmmi ise kayıtsız şartsız delili bilmeden taklit eder.)**

2- Şahsiyet 1'de taklit bölümü:

(Öyleyse başkasına uyan kimse mukallittir. İttiba/uymak demek, delili bilmeden, delil hakkında herhangi bir muhakeme yürütmeden müçtehidin görüşüne bağlanmak demektir. Yani bir hüccetle bağlayıcı olmaksızın bağlanmaktır. Eğer delil hakkında muhakeme yapar ve delilden hükmün istinbat yönünü bilerek, hükmün istinbat yönü ve hükmü kabul edersen, hükmün dayandığı hüccet/delil senin için bağlayıcıdır ve bu durumda senin görüşün müçtehidin görüşü gibidir. Dolayısıyla böyle bir hâlde sen tâbi olan değil müçtehit sayılırsın. Bundan da ortaya çıkmaktadır ki, ittiba/uymak taklit etmek demektir. Tâbi olan kimse delili bilse bile yine mukallit sayılır.) Bundan açıkça anlaşılıyor ki tabi olan kişi, deliller arasında tercih yapma, sonra istinbatta bulunma gücüne sahip değildir; sadece sahih delili sahih olmayandan ayırt eder; ancak delillerin arasını cem edip aralarında tercih yapma ve istinbatta bulunma gücü onda mevcut değildir, aksi takdirde müçtehit olurdu...

Görünen o ki senin için sorun olan şey, Şahsiyye'nin 232. sayfasındaki Delilin Kuvveti bölümünde geçen şu ifadelerdir:

(Tercihlerle ilgili konuların özeti budur. Bu şekilde insan, daha kuvvetli şer'î delili öğrenebilir ki şer'î hükmü buna göre tercih edebilsin. Bu da iki hâlde mümkün olur: 1- Zannın talebinde bütün gücünü harcayamaması nedeniyle istinbata gücü olmadığı için karşılaştığı iki delilin muhakemesinde tâbi olanın hâlidir. 2- İki delil birbiri ile çatıştığı zaman müctehidin hâlidir. Her iki hâlde de iki delille karşılaştığı zaman ikisinden birini tercih etmesi gerekir. İkisinden birini tercih ettiği zaman ise delili daha kuvvetli olan hükmü alması ve onunla amel etmesi, delilini zayıf gördüğü hükmü de terk etmesi gerekir.) **Sanki sen; (Zannın talebinde bütün gücünü harcayamaması nedeniyle istinbata gücü olmadığı için) ifadesinin, tercih yapma ve içtihat etme gücü anlamına geldiğini zannettin; oysa bu şekilde değildir; bilakis buradaki muhakeme, sahih, hasen ve zayıf olanı bilmektir ve bu, tercih yapmak için yeterli değildir; aksine tercih yapabilmek için has ve âm, mutlak ve mukayyet, nâsih ve mensuh ve benzerleri gibi başka hususların da bilinmesi gerekir... Zira mesele, cümlelerin sonundaki şu ifadeden açıkça anlaşılmaktadır : (İstinbata gücü olmadığı için).**

Sonuç olarak tâbi olan kişi deliller arasında tercih yapma ve onlardan şer'î hükmü istinbat etme gücüne sahip değildir; aksi takdirde müctehit olurdu.

Bu, sorunuzdaki tâbi olan kişinin deliller arasında tercih yapabileceği ve hüküm istinbat edebileceği yönünde belirttiğiniz sözün doğru olmaması bakımındandır.

Sorunuzun ikinci kısmına gelince: (Şer'î tercihlere göre deliller arasında tercih yapma imkânına sahip olan tabi mukallit, örneğin namaz meselesi gibi tek bir meselenin cüzlerinde deliller ve müctehitlerin görüşleri arasında tercih yapması caiz midir? Yoksa tercih, tek bir meselenin cüzlerinde değil de, bağımsız meseleler arasında mı olmalıdır?) Bu ise iki durumdan dolayı dakik değildir:

Birincisi: Tâbi olan kişi müctehit değildir; yani deliller arasında tercih yapma ve onlardan şer'î hüküm istinbat etme gücüne sahip değildir.

İkincisi: Mesele bölünmez bir bütündür; dolayısıyla meselenin rükünleri, şartları, sıhhati ve butlanı, meselenin aslından ayrılamaz; bu nedenle şer'î hüküm bunların tamamını kapsamaması gerekir; bu yüzden namazın rükünlerinde Şâfiî mezhebini, sıhhatinin şartlarında ise İmam Malik'i taklit etmek caiz değildir; bilakis tek bir mesele olarak ele alınmalıdır.

Konuyu, "Teyisûr'ul Vusûl ile'l Usûl" kitabının 275 ve 276. sayfalarında geçen taklit konusunda açıkladık ve yeterli olacak bir şekilde ayrıntılandırdık:

[Meselenin tanımı: Burada meseleyle kastedilen, sıhhati bakımından bir başkasına bağlı olmayan her bir fiil veya fiiller grubudur.

Meselenin cüzüne gelince; bu, şartlar ve rükünler gibi sıhhatinin gerçekleşmesi için gerekli olan her fiildir.

Örnekler:

Abdest: Sıhhatli olması bir başkasına bağlı olan fiillerdir; çünkü namazın sıhhatli olması abdeste bağlıdır; bu nedenle abdest, tanıma göre bir mesele değildir; ancak sıhhatinin gerçekleşmesi için gerekli olan namazın bir parçası sayılır.

Namaz: Sıhhatli olması bir başkasına bağlı olmayan fiillerdir; dolayısıyla bu, bir mesele olup rükünler gibi sıhhatinin ve taharet ve kıbleye yönelmek gibi sıhhatinin şartlarının gerçekleşmesi için gerekli olan her şey ondan bir parça sayılır.

Oruçta niyet etmek: Sıhhatli olması bir başkasına bağlı olan fiildir; zira orucun sıhhatli olması niyet etmeye bağlıdır; bu nedenle niyet etmek bir mesele değildir; aksine başka bir meselenin parçasıdır.

Oruç: Sıhhatli olması bir başkasına bağlı olmayan fiildir; dolayısıyla bu, bir mesele olup niyet ve orucu bozan şeylerden uzak durmak gibi sıhhatinin şartlarının gerçekleşmesi için gerekli olan her şey ondan bir parça sayılır. Buna göre bir kişi namaz konusunda bir müçtehid taklit ederse, abdest, ihtilam olunca gusletmek, teyemmüm, kıbleye yönelme ve namazın rükünleri gibi namazın bütün cüzlerinde de o müçtehid taklit etmesi gerekir; eğer oruç konusunda bir müçtehid taklit ederse, niyet, her gün için mi yoksa bütün ay için mi niyetin vacip olduğu, niyet gündüz sahih olur mu yoksa geceden mi olması gerektiği, orucu bozan şeyler ve iftar ruhsatları gibi onun bütün cüzlerinde de o müçtehid taklit etmesi gerekir. Ancak başka bir meselede bir müçtehid taklit etmesi caizdir.] Bitti.

Son olarak sana selam ediyor ve bu kadarının yeterli olduğunu umuyorum; en iyi bilen ve hüküm veren Allah'tır.

Kardeşiniz
Ata İbn Halil Ebu Raşta

H. 03 Cumade'l Ülâ 1448
M. 14/10/2026

Cevaba, Emir'in (Allah onu korusun) web sitesinden bağlanabilirsiniz:

<https://www.facebook.com/AtaAboAlrashtah/posts/122155852803129051>